

SPIS TREŚCI

Wstęp	11
Rozdział I. Preambuła w polskiej doktrynie prawa	23
1.1. Preambuła jako przedmiot badań – ustalenia terminologiczne, geneza i rozwój zjawiska	23
1.2. Rodzaje aktów normatywnych zawierających preambuły	31
1.3. Miejsce preambuły w akcie normatywnym i status języka preambuł	39
1.4. Rodzaje preambuł	52
1.5. Funkcje preambuł	56
1.6. Spór o charakter normatywny preambuły	63
1.7. Podsumowanie rozdziału pierwszego	79
Rozdział II. Preambuła wobec multicentryczności polskiego prawa – regulacje krajowe i wspólnotowe oraz rola preambuły w wykładni prawa	81
2.1. Wprowadzenie do problematyki	81
2.2. Multicentryczność systemu prawa i jej konsekwencje	82
2.3. Preambuła w regulacjach techniki prawodawczej.	84
2.3.1. Ewolucja polskich zasad techniki legislacyjnej w odniesieniu do preambuł	84
2.3.2. Preambuła w regulacjach prawa wspólnotowego.	92
2.4. Rola preambuły w wykładni prawa	96
2.4.1. Wykładnia funkcjonalna w tradycji polskiego prawoznawstwa	96
2.4.2. Specyfika wykładni prawa wspólnotowego	103
2.4.3. Interpretacyjna funkcja preambuły w prawie krajowym	115
2.4.4. Znaczenie preambuły w wykładni prawa wspólnotowego	118
2.4.5. Symptomy nowego spojrzenia na wykładnię w polskiej teorii prawa i badaniach empirycznych	121
2.5. Wykładnia preambuły	140
2.6. Podsumowanie rozdziału drugiego	141

Rozdział III. Preambuła w polskim ustawodawstwie w obliczu zmian społecznych i zasady demokratycznego państwa prawnego	143
3.1. Charakter zmiany społecznej i jej wpływ na strukturę normatywną życia społecznego	143
3.2. Rola wprowadzenia zasady demokratycznego państwa prawnego w przeobrażeniach ustrojowych w Polsce	152
3.3. Polityka polskiego parlamentu w zakresie preambuł po zmianie demokratycznej 1989 roku	159
3.3.1. Przejawy nieufności prawodawcy w stosunku do preambuł	160
3.3.1.1. Uchwalanie nowych preambuł – rozmiary zjawiska	160
3.3.1.2. Inne sposoby wskazywania na cel regulacji	164
3.3.1.3. Odnośniki	166
3.3.1.4. Etapy podejmowania decyzji o poprzedzaniu ustaw preambułami i tryb postępowania z projektami ustaw	167
3.3.2. Sposoby postępowania z istniejącymi preambułami – przyczyny i zasięg dokonywania zmian	170
3.4. Charakterystyka preambuł z lat 1989–2007	177
3.4.1. Sposoby redagowania preambuł	177
3.4.2. Rodzaje uchwalanych preambuł z punktu widzenia ich treści	180
3.4.3. Semantyczna zawartość preambuł.	183
3.5. Podsumowanie rozdziału trzeciego	193
 Rozdział IV. Preambuła w polskiej tradycji konstytucyjnej i w pracach nad nową Konstytucją RP	 195
4.1. Uwagi wprowadzające	195
4.2. Polska tradycja konstytucyjna w zakresie zamieszczania preambuł w ustawach zasadniczych	196
4.3. Preambuła w pracach nad Konstytucją i w jej projektach w latach 1989–1993	210
4.4. Spór o preambułę w projektach konstytucji w latach 1993–1997	219
4.5. Preambuła jako element kompromisu politycznego	236
4.5.1. Ewolucja idei kompromisu w sprawie nowej konstytucji i jej konsekwencje	236

4.5.2. Kontrowersje związane z treścią preambuły zgłaszane podczas debaty konstytucyjnej i dochodzenie do kompromisu	239
4.6. Podsumowanie rozdziału czwartego	250

Rozdział V. **Preambuła Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku** 251

5.1. Ogólna charakterystyka preambuły konstytucyjnej	251
5.1.1. Uwagi wprowadzające	251
5.1.2. Preambuła jako integralny element konstytucji i jej struktura formalna	252
5.1.3. <i>Invocatio Dei</i>	257
5.1.4. Określenie autorytetu ustrojodawczego	262
5.1.5. Rozliczenia z przeszłością	265
5.1.6. Państwo w preambule	269
5.1.7. Prawo w preambule	275
5.1.8. Status obywatela w preambule	281
5.1.9. Preambuła a wartości	284
5.1.10. Godność człowieka	303
5.1.11. Sprawiedliwość	306
5.1.12. Zasada pomocniczości	313
5.1.13. Zasada dobra wspólnego	319
5.1.14. Zasada dialogu społecznego	327
5.2. Preambuła a bezpośrednie stosowanie konstytucji	330
5.3. Rola preambuły konstytucyjnej w wykładni przepisów ustawy zasadniczej	341
5.4. Preambuła a funkcje konstytucji	346
5.5. Preambuła w projektach nowych konstytucji	354
5.6. Podsumowanie rozdziału piątego	361

Rozdział VI. **Preambuła w wystąpieniach poselskich w latach 1989–2007** 363

6.1. Uwagi wprowadzające	363
6.2. Wiedza na temat instytucji preambuły w wystąpieniach posłów	365
6.2.1. Sposoby rozumienia terminu „preambuła”	365
6.2.2. Charakter normatywny preambuły	368
6.2.3. Rodzaje aktów normatywnych, których preambuły przywoływano	371

6.2.4. Zasadność i motywy zamieszczania preambuł w aktach normatywnych	382
6.3. Cel regulacji prawnej jako element preambuły	394
6.4. Preambuła jako nośnik wartości	398
6.5. Ocena preambuł w poglądach posłów	415
6.5.1. Braki w treści i niezgodność preambuł z rzeczywistością społeczną	415
6.5.2. Kompatybilność między preambułą a artykułową częścią aktu normatywnego jako kryterium oceny preambuły	421
6.5.3. Postulat zgodności między preambułą a jej realizacją w rzeczywistości społecznej	424
6.6. Preambuła Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 roku w wystąpieniach posłów	425
6.7. Podsumowanie rozdziału szóstego	433

Rozdział VII. **Preambuła w orzecznictwie sądowym w latach 1989–2007**

7.1. Uwagi wprowadzające	435
7.2. Sposób rozumienia preambuły i stosowana terminologia	436
7.3. Tradycja przywoływania preambuł w procesie stosowania prawa oraz formy działalności orzeczniczej sądów	437
7.4. Podmioty odwołujące się do preambuł i rodzaje aktów, na których preambuły powoływano się w orzecznictwie	439
7.5. Problem normatywności preambuły	443
7.6. Rola pozajęzykowych dyrektyw wykładni w kontekście preambuły	451
7.7. Preambuła Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 roku w orzecznictwie sądowym	457
7.8. Preambuły zawarte w ustawach w orzecznictwie sądowym	487
7.9. Preambuły w umowach międzynarodowych w orzecznictwie sądowym.	521
7.10. Preambuły aktów prawa wspólnotowego w orzecznictwie sądowym.	538
7.11. Preambuły aktów podustawowych w orzecznictwie sądowym	557
7.12. Podsumowanie rozdziału siódmego	559
Wnioski końcowe	561

Bibliografia

I.	Wykaz aktów normatywnych przywołanych w pracy	575
1.	Polskie akty konstytucje	575
2.	Ustawy	576
3.	Dekrety	580
4.	Akty podustawowe	581
5.	Akty prawa wspólnotowego	582
6.	Konwencje i umowy międzynarodowe	583
7.	Konstytucje państw obcych	583
8.	Inne akty.	584
II.	Wykaz orzeczeń sądowych przywołanych w pracy	585
	Trybunał Konstytucyjny	585
	Sąd Najwyższy	586
	Naczelny Sąd Administracyjny	588
	Wojewódzkie Sądy Administracyjne	591
	Inne sądy	592
III.	Opracowania	593
IV.	Wykaz badań opinii publicznej wykorzystanych w pracy	615
	Opinie Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów	615
V.	Sprawozdania Stenograficzne	616
VI.	Biuletyny Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego	624
VII.	Druki Sejmowe	625